

Савицький Микола Васильович,

доктор технічних наук, професор, ректор Державного вищого навчального закладу «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»
м. Дніпро, Україна

ВИЩА ОСВІТА В УМОВАХ ВІЙНИ: НАПРАЦЬОВУЄМО СПІЛЬНІ РІШЕННЯ

Другий рік поспіль Придніпровська державна академія будівництва та архітектури скликає освітян, щоб обговорити нагальні проблеми і успіхи освітнього процесу нашого вишу та освітянської спільноти загалом.

Головна мета цьогорічного II Форуму, крім підтримки колег, – обговорення та вивчення успішних прикладів освітньої та наукової діяльності під час війни.

Сьогодні українці воюють зі своїм споконвічним ворогом – московською ордою. З цими гопниками, з мародерами, які ніколи не ховають своїх загиблих, які гвалтують наших жінок і підлітків. Сьогодні ми ведемо війну, можливо, найжахливішу з часів Другої світової.

Збройна агресія РФ поставила нашу державу й суспільство перед екзистенційними викликами. Вона загострила проблеми й застарілі хвороби, з якими ми зіштовхнулися задовго до неї. Наразі мусимо дати відповіді на старі й нові питання, бо часу для виправлення помилок і пошуку нових стратегій залишається дедалі менше. Одне з найсуттєвіших завдань – доля нашої освіти та науки.

Зосередимося на аналогії, яку неможливо оминути. Усі ми пам'ятаємо часи сумнозвісної багатовекторності, коли вважалося, що на нас ніхто не нападе, тому великі збройні сили нам не потрібні – достатньо мати 5–6 тисяч військових у складі мобільних формувань. Знищення та деградація оборонного сектору тривали десятиріччями і призвели до втрати обороноздатності, за яку нам дорого доводиться платити нині. На щастя, тепер ми бачимо всенародну підтримку нашого війська. Жодних сумнівів щодо необхідності мати потужну армію в Україні наразі немає.

Чи не нагадує те, як колись ставилися до української армії, ставлення до освіти й науки сьогодні? Постійно чуємо про «сотні» непотрібних університетів, повсюдну корупцію, плагіат, низьку якість і взагалі відірваність науки й освіти від сучасного життя, бізнесу та реальної економіки. Висновки, які лунають серед активної частини суспільства й політиків, часто негативні, пропонується скорочення, приватизація, зменшення державного фінансування. В українському політикумі немає зацікавленості в підтримці наукового й освітнього секторів, немає навіть серйозного розуміння необхідності існування цієї галузі. Чи не прийде час, коли наука й університетська освіта стануть так само потрібні для буття нашої держави й суспільства, як тепер наша армія, але межу критичної складності буде вже пройдено, і нам доведеться відновлювати їх майже з нуля? Очевидно, що слід врахувати той негативний досвід, який уже маємо, – не можна ампутувати життєво важливу частину

складного суспільного організму без наслідків. Нація і держава, які не розвивають вищу освіту і науку, навіть заради економіки або через якісь інші причини, які здаються в той чи той час надзвичайно значущими, завжди програють і залишаються за межами розвинутих цивілізацій.

У світі сьогодні маємо величезний потяг до знань і освіти. Достатньо записатися на будь-який міжнародний онлайн-курс, як зустрінемо десятки й сотні слухачів з країн, що розвиваються. Часто серед них переважають молоді люди з Індії, Близького Сходу й Африки. Вони, їхні суспільства й уряди усвідомили, що потрібно наздогнати локомотив цивілізації, який швидко прямує в майбутнє.

Постає питання, а як справи з освітою і наукою в Україні? Що кажуть активісти й лідери думок про освіту в Україні? Що думає сама освітянська спільнота про поточні проблеми освітньої діяльності в умовах війни?

«Українська освіта поранена, але жива і бореться», – сказав Сергій Шкарлет під час виступу на Світовому освітньому форумі в Лондоні. Україні на ньому приділили особливу увагу.

Нам слід розробити і втілити свій «план Маршалла» для української науки та освіти, план розвитку і прогресу, а не спонтанного занепаду. Саме тому наша академія ініціювала II освітній Форум, щоб напрацювати солідарні рішення щодо дій в умовах війни, бо освітня галузь є однією з найголовніших гілок економіки як у мирний час, так і у воєнний.

Наразі ми хочемо проаналізувати та усвідомити свій корисний досвід, як не втратити якість освіти під впливом викликів, яких не було понад 80 років! Разом з тим, обговоривши та проаналізувавши роботу нашої академії за навчальний рік, що минає, зробити правильні висновки, усвідомити помилки і впевнено і переможно рухатися до нового навчального року, який також буде непростим.

За два роки пандемії коронавірусу ми вже звикли до дистанційного навчання, тому проблем не виникає з організацією освітнього процесу. Залишаються питання окремих дисциплін, які неможливо вивчити на відстані. Наприклад, студенти-архітектори мають проводити час в архітектурних майстернях. Для цього ми розробляємо механізм змішаної форми навчання, коли студенти іноді все ж приїжджають до навчальних корпусів.

Дистанційне навчання дає змогу організувати освітній процес в умовах війни. Водночас частина студентів і викладачів перебувають у небезпечних зонах – на територіях ведення бойових дій або тимчасово окупованих територіях – і можуть не мати можливості долучитися до нього. Студенти або викладачі, які перебувають у відносній безпеці, можуть не мати доступу до інтернет-покриття або не мати технічних засобів. Щодня в більшості областей України оголошується повітряна тривога (у багатьох з них – кілька разів на день), під час якої потрібно пройти в укриття. Це може прямо впливати на організацію освітнього процесу та переривати його. Збір даних і розроблення

рекомендацій на загальнодержавному рівні щодо організації освітнього процесу в наявних умовах воєнного стану можуть бути корисними для всіх.

Під час війни постали нові чинники впливу на освітній процес, зокрема повітряні тривоги, необхідність переховуватися в укриттях; втрата деякими закладами освіти своєї матеріально-технічної бази; особливий психологічний стан людини під час війни (бойові дії, зниклі безвісти, поранені, загиблі тощо); евакуація частини студентів і викладачів, мобілізація стейкхолдерів, активне волонтерство викладачів і студентів та ін. Зрозуміло: для того, щоб не погіршувати якість освіти, потрібно мінімізувати вплив цих чинників на освітній процес. Деякі з вищів швидше зорієнтувалися, адаптувалися, тому пропонуємо колегам спілкуватися, обмінюватися ідеями, набутим досвідом та ефективними практиками забезпечення якості освіти. Саме сьогодні країна потребує багато фахівців будівельної галузі для ліквідації наслідків війни. Колектив академії підготував чимало науково-практичних пропозицій щодо відновлення країни.

А майбутніх студентів хочу заспокоїти: вступну кампанію цього року ніхто не скасовує. Так, цього року не вдасться провести традиційне ЗНО. Але наша академія працює над механізмами успішного проведення вступної кампанії 2022. Наше головне завдання – зберегти інтелектуальний потенціал України. І я впевнений, що ми з цим завданням впорасмося.

Сьогодні українська нація стала монолітною! Ми ще ніколи не підходили так близько до національної консолідації, як підійшли сьогодні. І тому нам вдається робити дива. Ніхто не сумнівається, що перемога буде за нами, бо за нами стоїть світ, за нами Правда і святий Бог! Перемога приведе до того, що Україна стане членом НАТО, Україна стане членом європейської сім'ї. Сьогодні як ніколи нам потрібно бути солідарними – у межах країни, міста, освітніх закладів, нашої академії.